

KODEKS ETYCZNY PSYCHOTERAPEUTÓW POLSKIEGO TOWARZYSTWA PSYCHIATRYCZNEGO

(przyjęty przez Nadzwyczajne Walne Zebranie Członków Sekcji Naukowej Psychoterapii oraz Sekcji Naukowej Terapii Rodzin Polskiego Towarzystwa Psychiatrycznego 17.10.2015 r. w Krakowie)

PREAMBUŁA

Proces psychoterapii oparty na szczególnego rodzaju relacji między osobą pozostającą w terapii a psychoterapeutą, wymaga uważności i wrażliwości psychoterapeuty na pojawiające się w toku tego procesu problemy etyczne. Kodeks etyczny ma za zadanie ułatwić psychoterapeutom rozwiązywanie tych problemów, nie stanowiąc jednak prawa w ścisłym tego słowa znaczeniu; a jedynie wskazując na standardy optymalnego zachowania i postępowania psychoterapeuty. Naruszenie tych zasad może jednak wiązać się z postępowaniem dyscyplinarnym. Jest oczywiste, że jak każdy, kto pomaga chorym, psychoterapeuta szanuje autonomię, godność i system wartości pacjenta oraz dąży do zachowania i ochrony fundamentalnych praw człowieka, a podstawowym celem jego działań jest dobro pacjenta. Że jest zobowiązany do poszerzania swojej wiedzy dotyczącej zachowania człowieka, pogłębiania rozumienia siebie i innych, w celu wykorzystania tej wiedzy dla dobra pacjenta i że korzysta ze swoich umiejętności tylko dla dobra pacjenta. Psychoterapeuta nie powinien zezwalać na niewłaściwe wykorzystanie swoich umiejętności przez inne osoby czy instytucje, a w szczególności powinien dbać o zachowanie poufności treści spotkań, wyników technik diagnostycznych i badań oraz zasad, które dotyczą stosunków pomiędzy profesjonalistami. Kodeks Etyczny obowiązuje psychoterapeutów zrzeszonych w Polskim Towarzystwie Psychiatrycznym, a przypadki naruszenia zasad etycznych są rozpatrywane przez Sądy Koleżeńskie przy Oddziałach Terenowych i przy Zarządzie Głównym PTP.

ZASADY

1. Profesjonalne kompetencje psychoterapeuty

- 1.1. Psychoterapeuta nie powinien samodzielnie prowadzić psychoterapii przed uzyskaniem Certyfikatu Psychoterapeuty Polskiego Towarzystwa Psychiatrycznego.
- 1.2. Psychoterapeuta może podejmować terapię tylko w zakresie, w którym posiada kompetencje uzyskane w procesie szkolenia i doświadczenia klinicznego.
- 1.3. Niedopuszczalne jest stosowanie, bez zachowania szczególnego namysłu oraz dbałości o dobro pacjenta, jakichkolwiek technik bądź procedur, które mogą mieć charakter niekonwencjonalny, spektakularny, bądź eksperymentalny.
- 1.4. Psychoterapeuta jest zobowiązany do przestrzegania wysokich standardów w zakresie kompetencji zawodowych.

1.5. Psychoterapeuta jest zobowiązany podnosić swoje umiejętności, uczestnicząc w (sesjach) spotkaniach naukowych i szkoleniowych, zwłaszcza rekomendowanych przez Sekcję Polskiego Towarzystwa Psychiatrycznego.

1.6. Psychoterapeuta jest zobowiązany regularnie korzystać z superwizji.

2. Odpowiedzialność

2.1. Psychoterapeuta powinien być świadom swego wpływu na życiowe decyzje podejmowane przez jego pacjentów w wyniku psychoterapii.

2.2. Psychoterapeuta powinien unikać takich relacji, które mogą ograniczać jego bezstronność i prowadzić do konfliktu interesów.

2.3. Psychoterapeuta w pracy terapeutycznej nie ma prawa wyrażać ocen moralnych ani kierować się zasadami ideologii politycznej. Ma obowiązek powstrzymywania się od działań wynikających z jego postaw dotyczących przekonań religijnych, uprzedzeń rasowych, narodowych, do płci, wieku, orientacji seksualnej i innych, zarówno podczas prowadzenia psychoterapii jak i w innej działalności naukowej.

2.4. Psychoterapeuta nie może osobom uczestniczącym w terapii narzucać ani wprost, ani pośrednio własnego systemu wartości. W przypadkach uniemożliwiających pracę, wynikających ze znacznych różnic między systemem wartości osoby pozostającej w terapii i psychoterapeuty, należy rozwiązać kontrakt i skierować pacjenta do innego psychoterapeuty.

2.5. Psychoterapeuta ma obowiązek wyjaśniania pacjentowi kwestii dotyczących ich wspólnej pracy w ramach zawieranych z nim ustaleń, określających cele i metody pracy oraz zasady jej finansowania.

2.6. Psychoterapia winna być prowadzona jedynie tak długo, jak tego wymaga osiągnięcie uzgadnianych przez pacjenta i psychoterapeutę celów terapeutycznych.

2.7. Psychoterapeuta nie może sprzyjać zachowaniom stanowiącym czyny zabronione, w tym przestępstwa, ani takich zachowań pochwalać lub uwierzytelniać.

3. Standardy moralne i prawne

3.1. Psychoterapeuta musi mieć świadomość, że etyczne standardy, jakimi się kieruje w prywatnym życiu, mogą wpływać na wypełnianie przez niego zawodowych obowiązków oraz na zaufanie publiczne do psychoterapii i psychoterapeutów. Standardy te winny być przedmiotem refleksji psychoterapeuty. Powinien on być wrażliwy na obowiązujące normy społeczne oraz na możliwy wpływ, jaki jego zachowanie może wywierać na innych psychoterapeutów oraz osoby pozostające w ich terapii, zwłaszcza w przypadku, gdy odbiega ono od ogólnie przyjętych zasad. Powinien przede wszystkim kierować się zasadami Kodeksu Etycznego Psychoterapeuty i brać pod uwagę zasady określone w jego kodeksach zawodowych (np. lekarza, psychologa, pedagoga).

3.2 Psychoterapeuta jest obowiązany przestrzegać zasad wynikających z Deklaracji Praw Człowieka.

3.3 Psychoterapeuta nie może brać udziału w działaniach, które prowadzą do zachowań dyskryminujących ze względu na wiek, płeć, rasę, narodowość, religię, światopogląd, pochodzenie, niepełnosprawność czy orientację seksualną.

ZASADY SZCZEGÓŁOWE

4. Tajemnica leczenia

4.1. Na terapeutę spoczywa obowiązek zapewnienia tajemnicy spotkania psychoterapeutycznego. Niedozwolone jest udzielanie jakichkolwiek informacji dotyczących faktu uczestnictwa i przebiegu terapii bez uprzedniej zgody osoby w niej uczestniczącej, a także ujawnianie czegokolwiek, co może przynieść szkodę pacjentowi, nawet za jego zgodą. Nie dotyczy to wymiany niezbędnych informacji między osobami biorącymi udział w procesie leczenia ani szczególnej sytuacji opisanej w punkcie 1. 6.

4.2. Włączenie w proces psychoterapii osób szkolących się oraz wykorzystanie dokumentacji pacjenta (w tym zapisu audio i video), wymaga uprzedniej pisemnej zgody osoby pozostającej w terapii. Osoba ta może w każdym momencie wycofać swoją zgodę bez ponoszenia żadnych konsekwencji.

4.3. Prezentowanie materiału z sesji psychoterapii w publikacjach, wystąpieniach publicznych czy ekspertyzach a także wykorzystywanie materiału z terapii dla celów badawczych i dydaktycznych (publikacji, prelekcji, superwizji, wykładów), jeśli stwarza możliwość identyfikacji pacjenta, wymaga jego uprzedniej zgody.

4.4. Członkowie grupy psychoterapeutycznej powinni składać oświadczenia zobowiązujące do zachowania tajemnicy z przebiegu sesji grupowych.

4.5. Psychoterapeuta ma obowiązek prowadzenia dokumentacji z diagnozy i sesji terapeutycznych oraz odpowiada za właściwe jej zabezpieczenie.

4.6. Tajemnica psychoterapii może być ujawniona wyłącznie wtedy, kiedy przemawia za tym konieczność ochrony dobra wyższego rzędu (np. w przypadku istotnego zagrożenia zdrowia lub życia osoby uczestniczącej w terapii lub innych osób) i to tylko wobec instytucji do tego upoważnionych.

4.7. Przepisy poprzedzające stosuje się także do psychoterapii osób niepełnoletnich, jednakże psychoterapeuta ma prawo poinformować rodziców lub opiekunów o problemach niepełnoletniego i wynikających z tego zaleceniach. Należy jednak każdorazowo rozważyć, w jakiej mierze w interesie osoby niepełnoletniej leży ujawnienie jego spraw wobec rodziców bądź opiekunów. Interes takiej osoby niepełnoletniej ma pierwszeństwo przed prawami rodziców lub opiekunów, jednakże rodzice lub opiekunowie dziecka muszą być poinformowani o objęciu niepełnoletniego opieką terapeutyczną i wyrazić na nią zgodę.

4.8. Prawo do tajemnicy procesu terapii rodzinnej i pary jest ważniejsze od prawa poszczególnych pacjentów do informacji i zaświadczeń o terapii. Wydawanie zaświadczeń o terapii i wgląd do dokumentacji może mieć miejsce wyłącznie w sytuacji wyrażenia na to jednomyślnej zgody wszystkich osób biorących udział w terapii, której ta informacja dotyczy.

4.9. W razie sporów sądowych i innych konfliktów między stronami terapii rodzinnej i par, psychoterapeuta, w granicach dozwolonych prawem, powinien unikać świadczenia na temat terapii, mogącego stanowić argumenty zdadne do wykorzystania w takim sporze przeciwko jednej ze stron.

5. Konflikt interesów

W przypadku konfliktu interesów własnych lub instytucji zatrudniającej psychoterapeutę z dobrem pacjenta, obowiązuje zasada "dobro pacjenta jest najwyższym prawem".

6. Relacje psychoterapeuty z pacjentem

6.1. Zależność osoby pozostającej w procesie psychoterapii nie może być wykorzystana w żaden sposób, emocjonalnie, materialnie ani poprzez naruszenie wolności i godności osobistej.

6.2. Nawiązywanie bliskości erotycznej a tym bardziej seksualnej z osobami pozostającymi w terapii jest zabronione, jako niedopuszczalne przekroczenie relacji psychoterapeuty z osobą pozostającą w terapii.

6.3. Podejmowanie się i prowadzenie psychoterapii wobec osoby, z którą pozostaje się w bliskiej relacji (prywatnej lub zawodowej) jest niewskazane.

7. Relacje psychoterapeuty z innymi profesjonalistami i w życiu publicznym

7.1. Psychoterapeuta, w najlepiej pojętym interesie pacjenta, jest zobowiązany utrzymywać jasne i niekonfliktowe relacje z profesjonalistami, którzy współuczestniczą w leczeniu pacjenta.

7.2. Psychoterapeuta jest zobowiązany do skierowania pacjenta do innego profesjonalisty, jeżeli jest to potrzebne w procesie diagnozy i psychoterapii,

7.3. Psychoterapeuta posiadający wiedzę o naruszeniu zasad etycznych przez innego psychoterapeutę, powinien w pierwszej kolejności przekazać mu swoją opinię i wskazać właściwe postępowanie, a jeżeli to okaże się nieskuteczne, podjąć działania zapobiegające wyrządzeniu szkody pacjentowi i powiadomić o tym odpowiednie władze Towarzystwa.

7.4. Jeżeli psychoterapeuta wie o naruszeniu prawa, godzącym w interesy osób pozostających w psychoterapii, popełnionym przez innego psychoterapeutę, powinien czuć się zobowiązany do zgłoszenia tego faktu odpowiednim instytucjom prawnym.

7.5. Źródło wiedzy o naruszeniu prawa objęte jest bezwzględną tajemnicą.

7.6. W wystąpieniach publicznych psychoterapeuta winien uwzględniać aktualną naukową wiedzę na temat omawianych problemów związanych z psychoterapią.

7.7. Psychoterapeuta nie może brać udziału w reklamowaniu lub w ogłoszeniach komercyjnych doradzających zakup, lub zastosowanie produktu czy usługi z powoływaniem się na wykonywany lub wyuczony zawód psychoterapeuty, uwiarygodniając tym informacje o zaletach oferowanego produktu czy usługi.

7.8. Psychoterapeuta jest zobowiązany do prostowania wypowiedzi osób posiadających profesjonalne kwalifikacje psychoterapeutyczne, jak i osób kojarzonych z tego typu usługami, jeżeli te wypowiedzi są sprzeczne z aktualną wiedzą naukową i naruszają zasady ujęte w Kodeksie Etycznym Psychoterapeuty.

8. Prawa psychoterapeuty

8.1. Psychoterapeuta ma prawo odmówić prowadzenia psychoterapii, gdy uznaje, że nie jest w stanie podjąć się rzetelnej terapii.

8.2. Psychoterapeuta ma prawo dbać o swoją dobrą kondycję psychiczną i fizyczną, jeśli nie pozostaje to w sprzeczności z wymogami procesu psychoterapii.

8.3. Psychoterapeuta ma prawo do obrony przed nieprawdziwymi zarzutami, wykorzystując do tego obowiązujące procedury prawne i regulaminowe.

9. Specyficzne problemy etyczne terapii rodzin i par

9.1. W terapii rodzin i par psychoterapeuta działa realizując przede wszystkim dobro pary lub rodziny jako całości, nie zaniedbując przy tym interesów poszczególnych osób.

9.2. Terapia rodziny i pary może być podjęta jedynie w takim zakresie, na jaki wyrażą zgodę wszyscy uczestnicy terapii.

9.3. Psychoterapeuta rodziny i par jest zobowiązany uszanować systemy wartości uczestników terapii. W razie konfliktu wartości pomiędzy uczestnikami terapii nie powinien opowiadać się po żadnej ze stron. Zasada neutralności nie dotyczy sytuacji przemocy w rodzinie lub parze.

9.4. W razie wystąpienia przemocy pomiędzy uczestnikami terapii, psychoterapeuta jest zobowiązany do podjęcia działań mających na celu ochronę osoby będącej ofiarą przemocy, nawet gdyby to wymagało opowiedzenia się po jednej ze stron będących w konflikcie systemów wartości.

9.5. Jeśli przemoc w rodzinie lub parze powoduje fizyczne zagrożenia dla którejkolwiek z osób i nie ulega zmianie w procesie terapii, psychoterapeuta jest zobowiązany do podjęcia stosownych kroków przewidzianych prawem.

9.6. Jeżeli jedna z osób uczestniczących w terapii rodziny czy pary wymaga psychoterapii indywidualnej, psychoterapeuta jest obowiązany rozważyć skierowanie jej do innego psychoterapeuty.

9.7. Kontrakt, który psychoterapeuta zawiera na terapię pary, nie może być przerwany i zamieniony na psychoterapię indywidualną jednego z uczestników wspólnej terapii.

9.8. Psychoterapeuta pary nie powinien bez szczególnej rozwagi, jednocześnie podejmować się prowadzić psychoterapii tych samych osób w psychoterapii indywidualnej lub grupowej.

9.9 Prowadzenie terapii pary w przypadku wcześniejszego prowadzenia psychoterapii którejś z tych osób jest niewskazane.

10. Superwizja

10.1. Rozdział dotyczy zarówno superwizorów jak i superwizantów, mając na względzie odrębność i wzajemną nieprzekładalność relacji superwizyjnej i terapeutycznej. Obowiązuje każdego członka Sekcji będącego w relacji superwizyjnej. Ma również zastosowanie do superwizowania kandydatów na superwizorów.

10.2. Proces superwizji objęty jest tajemnicą. Dotyczy to również ewentualnej dokumentacji. Terapeuta (superwizant) zobowiązany jest do poinformowania pacjenta o możliwości superwizowania terapii. Ujawnienie faktu i osoby superwizora następuje w odpowiedzi na pytanie ze strony pacjenta. Superwizant powinien dbać o aktualność udostępnianej informacji nt. swojej superwizji.

10.3. Superwizant ma prawo do swobodnego wyboru superwizora oraz do uzyskania informacji o jego kompetencjach zawodowych.

10.4. Jeśli zachodzi jakakolwiek zbieżność relacji, to powinna być ze szczególną rozważą omówiona pod kątem ewentualnego szkodliwego wpływu na proces superwizyjny, w celu podjęcia decyzji co do rozpoczęcia tego procesu (dotyczy np.: relacji zależności zawodowej, zależności szkoleniowej, znajomości towarzyskich i innych). Szczególnie nie zaleca się łączenia roli terapeuty i superwizora wobec tej samej osoby. Na superwizorze pełniącym funkcję egzaminatora ciąży obowiązek zapewnienia swojej bezstronności. Jeśli uczestniczy w komisji egzaminacyjnej, powinien działać na rzecz bezstronności całej komisji.

10.5. Relacja superwizyjna zobowiązuje superwizora do szczególnej uważności na etyczne aspekty zachowania terapeuty. W sytuacjach ewentualnych naruszeń obowiązuje go ogólna zasada: najpierw omówić, potem zgłosić. Na superwizorze spoczywa obowiązek zachowania najwyższych standardów etyczności relacji superwizyjnej.

10.6. Superwizor ma prawo odmówić podjęcia się lub kontynuowania prowadzenia superwizji.

10.7. Superwizant ma prawo do uzyskania poświadczenia procesu superwizji. Superwizor ma prawo nie uznać superwizji z przyczyn merytorycznych.

10.8. Superwizor rekomendujący powinien uwzględnić, że udzielenie rekomendacji ma prowadzić do samodzielności profesjonalnej osoby, którą promuje. Superwizor wydając rekomendację stwierdzającą, że superwizant ma umiejętności do samodzielnego prowadzenia

psychoterapii, powinien być świadomy ciężącej na nim odpowiedzialności i dołożyć wszelkich starań, by rozwiązać pojawiające się na drodze do tej konkluzji wątpliwości.

10.9. W związku z tą odpowiedzialnością, ze względu na dobro pacjentów, superwizor ma obowiązek użyć wszelkich odpowiednich środków prowadzących do tego celu, łącznie z zaleceniem przedłużenia procesu superwizyjnego, poszerzenia czy pogłębienia terapii własnej, czy uzupełnienia wiedzy.

10.10. Superwizor ma prawo odmówić rekomendacji, a poświadczając liczbę godzin odbytej superwizji powinien wyrazić swoją opinię na tym samym zaświadczeniu.

10.11. W trakcie superwizji szkoleniowej superwizant powinien poinformować superwizora o wszystkich wcześniejszych procesach superwizyjnych, ich rezultatach i wnioskach z nich płynących, a szczególnie o odmowie rekomendacji.

10.12. Podejmując się superwizji w instytucji, superwizor jest zobowiązany do przestrzegania zasad procesu superwizyjnego.

10.13. Prowadzenie superwizji w ramach umowy z instytucją nie może ograniczać zasad settingu superwizyjnego w tym w szczególności zachowania tajemnicy procesu superwizyjnego i swobody wyboru superwizora. Wskazane jest też aby superwizor, z tego względu, wsparł ewentualną odmowę superwizowania się u niego.

10.14. Superwizor powinien dbać, żeby informacje podawane przez instytucje nt. superwizji prowadzonych przez niego były rzetelne, pełne i aktualne.

10.15. W superwizji grupowej tajemnica obowiązuje wszystkich. Superwizant ma obowiązek zgłoszenia w superwizji grupowej sytuacji, której tematem jest terapia osoby, z którą ma relację pozaterapeutyczną albo inną relację terapeutyczną. Decyzja o ewentualnym opuszczeniu sesji powinna być podjęta po omówieniu.

10.16. Wskazane jest, żeby superwizor poddawał środowiskowej refleksji prowadzone przez siebie superwizje.

